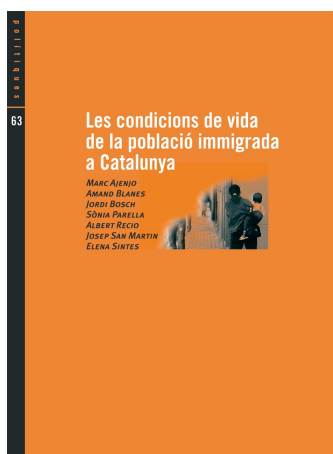

Ressenya

Les condicions de vida de la població immigrada a Catalunya

Primera enquesta sobre llengua i nova immigració a Catalunya

«Des de mitjan anys noranta els treballs acadèmics sobre la immigració estrangera a Catalunya han estat diversos. Les aproximacions s'han fet normalment a partir d'anàlisis demogràfiques; d'informes de l'activitat legislativa, normativa i jurisprudencial; de dades procedents de registres estadístics relacionats amb l'economia i el mercat de treball; i, sobretot, a partir de mirades i observacions parcials més qualitatives de col·lectius determinats o bé d'àmbits específics com l'educació, l'habitatge o la salut, per citar-ne només alguns dels més habituals.

»Un dels grans buits que hem hagut de patir en els estudis sobre la immigració a Catalunya ha estat el de les recerques que des d'una visió sociològica global abordessin les condicions de vida dels immigrants, a l'estil dels estudis de condicions de vida que tradicionalment s'han aplicat i se segueixen aplicant en l'anàlisi de la societat catalana.

»Aquest llibre que teniu a les mans aporta per primera vegada aquesta mirada sobre la població immigrada que viu a Catalunya. Això ha estat possible, en primer lloc, gràcies a l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya* (2006) que impulsa l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona; en segon lloc, gràcies a l'acord entre aquest Institut i la Fundació Jaume Bofill per realitzar les diverses anàlisis que es recullen en aquest llibre a partir de les dades de l'enquesta; i, finalment, com no podia ser d'altra manera, gràcies a la capacitat i la bona manera de fer dels autors que han sabut recollir en poques pàgines una informació complexa i densa, com la que es desprèn de qualsevol enquesta de condicions de vida, tot presentant-la de manera entenedora per a qualsevol lector.»

Aquestes paraules de Jordi Sànchez, director de la Fundació Jaume Bofill, i de Carme Miralles, directora de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, ja ens indiquen la principal novetat de l'enquesta analitzada: per primer cop tenim una mostra representativa dels immigrants estrangers a Catalunya, en una enquesta sociològica que té un caràcter molt ampli i divers. En el cas de la llengua, aquest fet encara és més pregon, ja que fins ara només teníem una enquesta sobre quatre col·lectius específics. Es tracta de l'estudi R357 del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO), del juny del 2006, que es referia als immigrants nats al Marroc, l'Equador, Romania i la Xina.

El volum està dividit en sis capítols: les formes familiars i de convivència; els trets lingüístics i educatius; la població immigrada en el mercat laboral; la integració i la mobilitat residencial; les pràctiques culturals i de lleure; i el capital social, les expectatives i la ideologia, sempre, és clar de la població estrangera. Des del nostre punt de vista, ens interessen les onze pàgines (p. 50-61) que es refereixen als trets lingüístics i algunes limitades informacions sobre el consum de mitjans de comunicació en català (p. 148 i següents). Tant en un cas com en l'altre l'anàlisi l'ha feta Elena Sintes, autora tant del segon com del cinquè capítol. En aquesta ressenya faré, en primer lloc, algunes consideracions metodològiques, per resumir-ne molt breument els principals resultats i acabar amb unes reflexions de futur.

L'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població metropolitana de Barcelona* és un clàssic dels estudis sociològics a casa nostra. Sempre ha tingut unes mostres molt àmplies, és de molt

Dades bàsiques

AJENJO, Marc; BLANES, Armand;
BOSCH, Jordi; PARELLA, Sònia; RECIO,
Albert; SAN MARTÍN, Josep; SINTES,
Elena. *Les condicions de vida de la
població immigrada a Catalunya*.
Barcelona: Editorial Mediterrània:
Fundació Jaume Bofill, 2008.
(Col·lecció Polítiques; 63) 193 p.
ISBN 978-84-8334-899-4

Autor de la ressenya

Albert Fabà
Consorci per a la Normalització
Lingüística

bona qualitat i disposa d'una sèrie cronològica prou llarga (1985, 1990, 1995, 2000 i ara 2006). El principal problema és que el seu abast territorial era molt més limitat en un primer moment, i s'ha anat eixamplant progressivament, fins a assolir, en aquesta darrera edició, el conjunt de Catalunya. Sí que es pot aconseguir una bona perspectiva diacrònica en el cas de la ciutat de Barcelona (amb dades desagregades per districtes) i de la primera corona metropolitana. El problema més important d'aquestes sèries és que la majoria de les mostres es fonamentaven en el cens electoral, per la qual cosa no podem fer un bon seguiment de l'evolució dels nous immigrants que, molt majoritàriament, no tenen dret de vot. En aquesta darrera edició, la del 2006, aquest problema s'ha esmenat, la qual cosa ha conduït, de retruc, a la possibilitat de fer l'anàlisi del llibre que ressenyem.

Tradicionalment, l'*Enquesta de condicions de vida* inclou diverses preguntes lingüístiques, repartides en tres blocs: coneixements lingüístics, llengua d'identificació (quina és la seva llengua?) i ús familiar.

Quant al primer aspecte (afortunadament), es pregunta sobre el grau de coneixement tant del castellà com del català. El resultat és una descompensació notable entre una llengua i l'altra, especialment en les habilitats productives (saber parlar i saber escriure). Així, mentre que el 93 % dels enquestats afirmen saber parlar el castellà, només un 25,4 % poden parlar en català. Quant a la competència escrita (saber escriure el castellà i el català, respectivament), les xifres són del 75,7 i el 12,7 %, respectivament.

Tot i això, també cal remarcar que les persones immigrades que afirmen entendre el català és un percentatge força notable, la qual cosa (si és cert) podria proporcionar un ample marge de maniobra a allò conegut com a bilingüisme passiu (alguns analistes creuen que s'hauria d'anomenar *actiu*): una persona (la que sap parlar en català) parla en aquest idioma, el català, encara que l'altra contesti en castellà. La conversa és viable, perquè tots dos s'entenen. És curiós que, en fer-se la presentació pública d'aquests resultats, els mitjans de comunicació (però especialment un mitjà de comunicació) en remarquessin els aspectes més negatius i pràcticament no mencionessin aquest darrer element, que jo sí que marco, talment com si ennegrir la realitat hagués de conduir a una reacció més «activa i punyent» dels seus lectors.

Si alguna cosa hem après d'aquesta nova onada immigratòria és que resulta molt discutible fer-ne consideracions globals sense atendre la seva diferent procedència territorial. Pel que fa a la llengua, això també és evident. La gran majoria dels immigrants del centre i el sud d'Amèrica ja coneixen el castellà, la qual cosa podria engruixir el seu coneixement a les xifres globals. A les taules 4 i 5 del capítol analitzat (p. 57 i 58) podem notar el contrast, atès que el coneixement del castellà i el català s'analitzen per regions de procedència. I aquí, un altre cop, hi apareixen les diferències entre un idioma i l'altre: mentre que només hi ha percentatges molt baixos de persones (els nats al Magrib, amb un 4,5 %, i a Àsia i Oceania, amb un 5 %) que no entenen el castellà, els qui no entenen el català sempre són un percentatge significatiu (i majoritari en el cas dels nats a Àsia i Oceania, amb un 52,1 % de la població que no l'entén).

Quant a la pregunta sobre quina considera que és la seva llengua (taula 1, p. 51), d'acord amb la procedència d'aquests immigrants, les seves llengües d'identificació també són diverses: el gruix més important s'identifica amb el castellà, atès que procedeixen de països llatinoamericans; els segueixen els arabòfons i els d'altres llengües (que inclou un percentatge significatiu de persones de llengua amaziga, provinents de països del nord d'Àfrica). Certament, una enquesta demoscòpica d'aquestes característiques tendirà a infravalorar les llengües menys reconegudes pels seus parlants (com ara el mateix amazic, o també llengües ameríndies, ben presents als països andins, o el guaraní), però n'indica les tendències principals.

Finalment, l'autora no fa una explotació sistemàtica de la llengua de la llar, tot i que en fa una presentació succinta a la taula 3 (p. 55).

En definitiva, doncs, el llibre representa un tastet dels capteniments lingüístics dels immigrants estrangers de la darrera onada immigratòria, que confirma allò que ja ens indicava l'enquesta del CEO: la socialització d'aquestes persones es produeix bàsicament en castellà, tot i que el català també té un cert paper en la seva vida; les profundes diferències que hi ha entre els diversos col·lectius, especialment d'acord amb la seva procedència; i, finalment, la necessitat d'aprofundir

en el coneixement d'aquests capteniments lingüístics, que és l'aspecte en el qual em detindré, per acabar la ressenya.

Ens convindria explotar més i millor les dades. En primer lloc, poder comparar aquests resultats i els del conjunt de la població (inexplicablement, les dades del conjunt de la població que ja es poden trobar a Internet, <http://www.idescat.cat/cat/societat/qualitat/ecvhp.html> i també http://www.enquestadecondicionsdevida.cat/doc/Def_sintetics_14_11_07.pdf, no inclouen les dades sobre preguntes lingüístiques). Segonament, estudiar els resultats de forma territorial (la presència més gran o més petita de catalanoparlants inicials en el context lingüístic dels immigrants, té efectes en els seus coneixements i la seva pràctica lingüística?). Finalment, poder comparar aquests resultats amb altres enquestes més o menys coetànies (l'edició del 2008 de *l'Enquesta d'usos lingüístics*, les dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura, etc.).

Tanmateix, i malgrat els seus límits, la publicació és d'obligada lectura per totes les persones que tenen interès a conèixer les principals característiques sociològiques (i sociolingüístiques) de les persones estrangeres que han immigrat a Catalunya al final del segle passat i durant els anys que han transcorregut de la primera dècada del *xxi*.

■